

Шаповалюк К. В.

викладач-стажист кафедри психології

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

ВПЛИВ ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Людина не народжується особистістю, він нею стає в процесі взаємодії з соціальної, природної, технічної та технологічної середовищем, з матеріальними і духовними обставинами його життя і діяльності. У процесі цієї взаємодії людина й формується і розкривається, і проявляє себе як особистість.

Виховання – система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості [2, с. 43]. Воно коректує вплив спадковості й середовища з метою реалізації соціальної програми розвитку особистості.

На відміну від соціалізації, яка відбувається в умовах стихійної взаємодії людини з навколишнім середовищем, виховання розглядається як процес цілеспрямованої і свідомо контрольованої соціалізації (шкільне, сімейне, релігійне виховання); як своєрідний механізм управління процесом соціалізації, ідеальною метою якої є людина, що відповідає соціальним вимогам і одночасно протистоїть негативним тенденціям у розвитку суспільства, життєвим обставинам, які гальмують розвиток її індивідуальності.

Виховання виконує дві основні функції: упорядковує увесь спектр впливів на особистість і створює умови для прискорення процесів соціалізації з метою розвитку особистості.

Сила виховного впливу полягає в цілеспрямованості, систематичності та в кваліфікованому керівництві. Слабкість виховання в тому, що воно базується на свідомості людини і вимагає її участі, натомість спадковість і середовище

діють несвідомо і підсвідомо. Саме цим визначається роль, місце, можливості виховання у формуванні людини.

Роль виховання оцінюється по-різному, причому діапазон цих оцінок дуже широкий – від ствердження його повного безсилля і безглуздя (при несприятливій спадковості й поганих впливах середовища) до визнання єдиним засобом зміни людської природи.

Без сумніву, виховання не може вплинути на особливості таких фізичних рис, як колір очей, волосся, шкіри, загальну конституцію дитини. Проте може вплинути на її загальний фізичний розвиток, адже шляхом спеціального тренування і вправ можна зміцнити й загартувати здоров'я людини, що, в свою чергу, відіб'ється на її активності та працездатності.

Природні задатки можуть розвинути у здібності лише під впливом виховання і залучення людини до відповідного виду діяльності. Для розвитку задатків і перетворення їх у здібності, і навіть для розвитку таланту, потрібні працездатність і працелюбність. Останні є тими якостями, що досягаються у результаті виховання.

Виховання вносить у долі людей різний внесок: від незначного до максимально можливого. Вихованням можна багато досягти, але повністю змінити людину не можна. Гасло «виховання може все», з яким неодноразово виступала педагогіка, себе не виправдало [1, с. 18].

Сприймання людиною виховного впливу залежить від рівня її підготовки до цього сприймання, який зумовлений впливом спадковості й середовища. Діапазон сприймання впливу дуже широкий – від повного ігнорування виховних вимог до абсолютного підкорення волі вихователя. Існуючий «опір вихованню», як протидія зовнішній силі, що виходить від вихователя, вирішує долю кінцевого результату.

Ще Л. Виготський стверджував, що результативність виховного впливу залежить від відповідності мети, змісту і методів виховання не тільки досягнутому рівню розвитку дитини – «рівню актуального розвитку», а й «зоні найближчого розвитку. Орієнтуючись на процеси, які ще не дозріли,

знаходяться в стадії становлення, вихователь може створити нову «зону актуального розвитку», повести за собою розвиток.

У цьому розумінні виховання є головною силою, яка здатна сформувати повноцінну особистість [3].

Отже, виховання формує особистість, сприяє її розвитку, орієнтує на процеси, які не визріли, але перебувають у стадії становлення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітенко І.С., Борисюк А.С., Вітенко Т.І. Основи психології. Основи педагогіки: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 200 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. – 576 с
3. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. - 2-ге вид., виправ., доп. - Київ : Академвидав, 2006. - 520 с.